

vanja faune šireg područja Dubravica«, 299–314; »Vaskularna flora područja Dubravica«, 315–338). Slijede prilozi koji sadrže popis poginulih iz župe Dubravice za vrijeme II. svjetskog rata i tijekom Domovinskog rata (339–347) te poruku hrvatskih biskupa o vjeronauku u školi i župnoj katehezi (347–353). Na kraju zbornika nalaze se zaključno slovo urednika (354), sažetak na engleskom jeziku (355–357) i sadržaj zbornika (358).

Zbornik o župi Dubravice, stvaran i pripreman tijekom posljednjih desetak godina, vrijedan je prinos poznavanju prošlosti, kulturne baštine, stanovništva i običaja ovoga kraja. Marom glavnog urednika fra Petra Klarića, čiji samostalni uradci čine velik dio zbornika, prikupljeni su prilozi koji šire dubravičko područje predstavljaju od pretpovijesnih vremena do naših dana. Time je, što je zasigurno bio i temeljni cilj urednika i autora, župa Dubravice dobila zapaženo monografsko djelo kojim je opravdano istaknuta njezina važna uloga u prošlosti šibensko-skradinskog kraja od najstarijih vremena do suvremenog doba.

Lovorka Čoralić

Acta Histriae VIII.: Prispjevki z mednarodne konference Peter Pavel Vergerij ml., polemični mislilec v Evropi 16. stoletja (ob 500.-letnici rojstva), Koper 1.–2. oktober 1998., Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper i Zgodovinsko društvo za južno Primorsko – Koper, Koper, 1999., 279 str.

Petar Pavao Vergerije ml. (Kopar, 1498. – Tübingen, 1565.) istaknuti je pisac, svećenik, diplomat i prevoditelj XVI. stoljeća. Tijekom svoje bogate karijere obnašao je čast modruškog te potom koparskog biskupa. Presudnim se drži njegov susret s Ivanom Ungnadom, nakon kojega se, zajedno s bratom, pulskim biskupom Ivanom Krstiteljem, priklonio reformatorima. Autor je većeg broja latinskih i talijanskih spisa i prijevoda te se ubraja među istaknute osobe iz kruga uraških protestantskih pisaca.

U organizaciji Zgodovinskog društva za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalnog središča Republike Slovenije Koper, Pokrajinskog muzeja Koper, udinskog Dipartimento di Storia e Scienze documentali dell'Università di Udine i Zgodovinskog inštituta Milka Kosa Znanstveno-raziskovalnog centra Slovenske akademije znanosti i umjetnosti, održan je u Kopru (1.–2. listopada 1998.) međunarodni znanstveni skup »Petar Pavao Vergerije mlađi, polemički mislilac u Europi u XVI. stoljeću. U povodu 500. obljetnice rođenja«. Već iz navedenog naslova skupa kojem su nazočili brojni ugledni znanstvenici iz Slovenije, Hrvatske i Italije, razabire se da je riječ o jednom od najistaknutijih predstavnika cjelokupna reformnog pokreta na prostoru Europe u XVI. stoljeću, čiji su rad i ideje poglavito ostavili traga na prostoru Istre. Uredništvo zbornika, objavljenog u sklopu edicije »Acta Historiae«, potpisuje dr. Darko Darovec, djelatnik Znanstveno-raziskovalnog središča Republike Slovenije u Kopru, pod čijim su vodstvom u Kopru tijekom proteklih godina održani brojni međunarodni znanstveni skupovi posvećeni istraživanju raznorodnih aspekata povijesnoga razvoja istarskog odnosno jadranskog/sredozemnog prostora.

Zbornik otvara prilog Francea M. Dolinara »Vergerijev vpliv na razvoj protestantizma na Slovenskem« (5–14). Autor ističe da je koparski biskup Petar Pavao Vergerije ml., uz Primoža Trubarja, jedna od ključnih osoba slovenske reformacije, zaslužan kao organizator i koordinator prevođenja Biblije na slovenski jezik, ali i kao okretni »menadžer« koji je opsežnom književnom programu slovenskih protestanata u Njemačkoj umješno pribavljao potrebna novčana sredstva. »Filozofsko-teološka misao Petra Pavla Vergerija ml.« naslov je rada Ljerke Schiffler (15–28). U središtu autoričina proučavanja je dosad malo razmatran filozofski i teološki aspekt bogatog Vergerijeva opusa. Uspoređujući osnove Vergerijevih duhovno-misaonih nadzora i dovodeći ih u vezu s hrvatskim (P. Skalić, A. Dudić, M. Vlačić i dr.) i europskim misliocima, autorica naglašava istaknutu Vergerijevu ulogu u onodobnoj kulturnoj povijesti europskoga Zapada. »La lettera al Doge Francesco Donà del 1545 e il problema politico della Riforma in Italia« naslov je rada Uga Rozza (29–48) u kojem se analizira Vergerijevo pismo upućeno netom izabranom mletačkom duždu Francescu Dona 1545. godine. Dokument je 1547. godine objavljen u Firenzi, a u njemu pisac poziva dužda da preuzme ulogu predvodnika vjerske obnove u Italiji i tako potisne moguće socijalne i političke nemire. Vergerijev poziv najvišem predstavniku vlasti u Republici Svetoga Marka pokušaj je (ne i jedini) od strane talijanskih reformatora da se ciljevi vjerske reforme postignu uz suglasnost i pomoć svjetovne vlasti. Aleksandar Stipčević u radu »Petar Pavao Vergerije ml. i rimska inkvizicija« (49–60) razmatra Vergerijev spis *A gl'inquisitori che sono per l'Italia. Del catalogo di libri eretici, stampato a Roma nell'anno presente* (1559. god.). Poglavitna istraživačka pozornost autorova usmjerena je na Vergerijeve kritičke napade na inkviziciju u vezi s manjkavošću i nepreciznošću pri izradbi crkvenih indeksa (najčešće načinjenih namjerno, kao promišljen postupak), kao i zbog neuvrštavanja u indeks djela pisaca na slavenskim jezicima. »Medsebojni ustvarjalni vplivi Primoža Trubarja in Petra Pavla Vergerija ml.« naslov je rada Francke Premk (61–90). Na osnovi dosad neistražene građe autorica s različitih znanstveno-istraživačkih motrišta daje naslutiti moguće utjecaje Vergerijeve misli na Trubarja pri stvaranju njegova djela *Cerkovna ordninga* (Tübingen, 1564.).

Mjesto i značenje Petra Pavla Vergerija ml. u slovenskoj književnoj znanosti tema je rasprave Jože Pogačnika (»Petar Pavel Vergerij ml. v slovenski znanosti«, 91–102). Autor naglašava Vergerijev utjecaj na Trubarovo stvaranje, kao i njegov cjelokupan doprinos slovenskoj književnosti XVI. stoljeća, ali i izdvaja i kritički se obazire na negativne prosudbe kojima su ga nerijetko označavali antiprotestantski pisci i izvori. Alojz Jembrih u radu »Vergerijeva zauzetost oko slovenskoga i hrvatskoga prijevoda Biblije« (103–140) pojašnjava Vergerijevu ulogu pri tiskanju pokusnoga maloga glagoljskog katekizma. Kao prilog radu autor donosi prijepis djela *Rasgovaragne megiu Papistu i gednim Luteran* (Padova, 1555.) s transkripcijom i bilješkama u vezi s jezikom izvornika. »Petar Pavao Vergerije ml. i 'Rasgovaragne megiu Papistu i gednim Luteran'« naslov je rada Stanka Jambreka (141–152) u kojem je tema istraživanja prva protestantska knjiga tiskana na hrvatskom jeziku (autor je nepoznat, potpisan kao Antun Senjanin). Podrobno se raščlanjuje tekst izvornika (poglavitno s teološkoga motrišta) te nastoji uspostaviti veza između ovoga djela i Petra Pavla Vergerija ml. Na osnovi jednostavnog stila pisanja, ali i zbog

odnosa prema Svetom pismu, Istri i Istranima, autor daje naslutiti pretpostavku da je pisac djela možda upravo Vergerije.

Rad autorice Michele Catto naslovljen je »Pier Paolo Vergerio e la propaganda eterodossa: libri e predicazione del pensiero riformato« (153–172). Autorica analizira Vergerijeva djela i njihova metodološka obilježja prilikom predstavljanja vjerskih misli. Uspoređujući način iskazivanja vjerske promidžbe u primjeru Vergerija i Antonia Possevina, ukazuje na primjetnu podudarnost u predstavljanju vjerskih ideja kako u katoličkom tako i u protestantskom svijetu onoga doba. Mihael Glavan autor je priloga »Vergerijeva dela v zbirki protestantik v NUK in drugih evropskih knjižnicah« (173–190). Autorova je namjera – poštujući načela knjižničarske struje – popisati staru tiskovnu građu nastalu zajedničkim sudjelovanjem Primoža Trubara i P. P. Vergerija ml. Za hrvatske je proučavatelje dragocjeno objavljivanje popisa uradaka hrvatskih protestantskih pisaca pohranjenih u ljubljanskoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici (NUK). U idućem radu Giuseppe Trebbi (»Il Concilio provinciale Aquileiese del 1596 e la liturgia slava nell'Istria«, 191–200), na osnovi objavljene i neobjavljene građe, predstavlja ulogu akvilejskog patrijarha Francesca Barbara i porečkog biskupa Cesarea De Noresa u vezi s provođenjem odluka provincijalnog koncila u Akvileji 1596. godine, a na kojem je službeno proklamirano načelo tolerancije u vezi s uporabom glagoljske liturgije u Istri. Iako opsegom nevelik, prilog Salvatora Žitka »Peter Pavel Vergerij in reformacija v Istri« (201–214) cjelovit je i zaokružen pogled na širenje protestantizma na istarskom poluotoku u ozračju društvenih i vjerskih prilika na prijelazu iz XV. u XVI. stoljeće. Ukazuje se na širenje protestantizma na području Koperske biskupije već u doba prije dolaska Vergerija na mjesto tamošnjega biskupa (1536. god.) te na činjenicu da je njegovim ustoličavanjem širenju Lutherovih zasada bio otvoren put za prodor duž cijele Istre. Autor ističe da se Vergerijevo djelovanje, osim u pravcu uvođenja »lingua volgare«, iskazivalo i u borbi protiv pučkog praznovjerja i vjerovanja prisutnih među raznim istarskim etničkim skupinama i društvenim zajednicama, poradi čega su ga njegovi protivnici denuncirali inkviziciji te mu je 1594. godine oduzeta koperska biskupska stolica.

»La contrariforma in Istria« naslov je rada Antonia Miculiana (215–230). Poglavitito se razmatra stanje na cjelovitome istarskom poluotoku (i na mletačkom i na habsburškom području) 1580-ih godina, važnost apostolske vizitacije Agostina Valiera te brojni procesi koje je Sveti oficij vodio protiv pristalica protestantske vjere. Djelovanje inkvizicije i procesi u Istri tema su i posljednjega rada u zborniku koji potpisuje Giovanna Paolin (»I processi del vescovo di Capodistria Tommaso Stella, successore di Pier Paolo Vergerio«, 231–279). Tema autoričina istraživanja jesu procesi vođeni protiv Vergerijeva nasljednika na koperskoj biskupskoj stolici Tommasa Stelle, vođeni od 1558. do 1560. godine. U prilogu se objavljuju cjeloviti tekstovi procesa inkvizicije protiv T. Stelle, pohranjeni u mletačkom Državnom arhivu u sklopu fonda Sant'Uffizio.

Radovi objavljeni u zborniku u sastavu redovite edicije Acta Histriae vrijedan su, interdisciplinarnim pristupom i sudjelovanjem autora iz tri zemlje obilježen prinos poznavanju života i djela ovoga istaknutog predstavnika europske vjerske i filozofske misli XVI. stoljeća. Zbornik ima zapaženo značenje i za proučavatelje onodobnih vjerskih gibanja na

hrvatskom prostoru (poglavito u Istri i sjevernoj Hrvatskoj), gdje je – brojni radovi o tome svjedoče – Istranin Petar Pavao Vergerije ml. imao neprijeporan utjecaj.

Lovorka Čoralić

Stari krajeписи Istre (zbral in uredil Darko Darovec), Knjižnica Annales Majora, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije Koper, Pokrajinski muzej Koper, Koper, 1999., 292 str.

Darko Darovec, ugledni slovenski povjesničar mlađe generacije i djelatnik Znanstveno-raziskovalnog središča Republike Slovenije u Kopru, prikupio je i uredio nedavno objelodanjeno djelo naslovljeno *Stari krajeписи Istre*. U ovoj zbirci povijesnih tekstova kronološkim je redom predstavljeno 12 topografskih opisa, koje je napisalo 12 različitih autora, obuhvaćajući razdoblje od XV. do početka XVIII. stoljeća. Izabrani tekstovi u originalu su pisani latinskim, talijanskim i njemačkim jezikom, a u ovoj knjizi predstavljeni su u slovenskom prijevodu. Latinske izvornike preveo je Pavel Češarek, talijanske Vida Gorjup Posinković, a njemačke Eva Holz. Uz 9 izabranih tekstova kraće uvodne studije napisao je Darko Darovec, dok su po jednu studiju napisali Ivan Marković, Salvator Žitko i Eva Holz.

Kako u uvodnom poglavlju (9–10) pojašnjava D. Darovec, povod za izdavanje ove zbirke bila je želja da se slovenskim stručnjacima i ljubiteljima starine predstave neki dosad slabo poznati tekstovi o Istri. Darovec nas također ukratko upoznaje s metodološkim i historiografskim osobinama tekstova, te upozorava na nacionalnu obojenost tekstova u pristupu opisa Istre, koja je ponajprije ovisila o nacionalnom podrijetlu autora. Posebno se osvrće i na tehničke pojedinosti pri ujednačavanju u prevođenju osobnih imena, zemljopisnih pojmova, stručnih izraza i sl.

Zbirka započinje tekstom *Mesto Koper* (11–16), autora znamenitog humanista Petra Pavla Vergerija St. (oko 1370.–1444.), za koji je uvodnu studiju napisao Ivan Marković (13–14). Tekst, čiji je latinski naslov *De urbe Justinopolis*, razmatra mitološko tumačenje utemeljenja grada Kopra.

Sljedeći tekst *Istra – opis jedanaeste pokrajine Italije* (17–26), kraći je izvadak iz djela *Italia illustrata* talijanskoga humanističkog povjesničara Flavija Bionda (1392.–1463.). Darko Darovec u uvodnoj studiji (19–20) ističe Biondijevo poznavanje povijesne geografije i Italije i Istre sredinom XV. stoljeća, te lijepe i detaljne opise najvažnijih spomenika toga doba.

Slijedi tekst *Putopis po Istri* (27–38) autora Marina Sanuda (1466.–1536.). Kako u uvodnoj studiji (29–30) napominje Darko Darovec, Sanudo je godine 1483. napisao putopis po mletačkom zaleđu (*Itinerario per la Terraferma veneta*). Pišući o povijesti Istre, autor je veću pozornost posvetio njezinim vodećim gradovima (Koper, Pula, Piran, Poreč, Buzet, Plomin i dr.) te je izložio podatke o političkoj, gospodarskoj i kulturnoj prošlosti ovoga kraja.

Iz opusa mletačkog zemljopisca, kartografa i povjesničara Pietra Coppa (1470.–1556.) izabran je tekst *O smještaju Istre* (*De sito de Listria*) (39–62), a za koji je uvodnu studiju